

ГАРРИЕТ БИЧЕР-СТОУ

TUOMO SEDÄN

TUPA

Гарриет Бичер-Стоу

Tuomo sedän tupa

«Public Domain»

Бичер-Стоу Г.

Tuomo sedän tupa / Г. Бичер-Стоу — «Public Domain»,

Содержание

Esipuhe	5
I	8
II	12
III	14
Конец ознакомительного фрагмента.	15

Harriet Beecher Stowe

Tuomo sedän tupa

Esipuhe

Nuori lukijani! Varmaankin olet kuullut puhuttavan neekereistä Pohjois-Amerikan Yhdysvalloissa. Neekerit ovat, kuten tiedät, kotoisin Afrikasta, mutta kun Amerikassa tarvittiin työvoimia, tuotiin heitä sinne joukottain suurilla laivoilla. Mutta, sanonet, miksi eivät amerikalaiset itse tehneet työtään? He eivät kestäneet kuumaa ilmanalaa, eikä heitä muutenkaan ollut kyllin. Varsinkin oli Yhdysvaltain etelä-osassa n. k. Etelävaltioissa suuri työväenpuute, siellä kun oli laajat riisi-, sokeri- ja puuvillaviljelykset. Ja siksi neekerit paraasta päästä sijoitettiin sinne.

Työ ei suinkaan ole mitään pahaa. Kotona näet isäsi ja äitisi tekevän työtä aamusta iltaan ja kun kasvat isoksi, rupeat sinä myöskin harjoittamaan jotakin tointa. Työllä me ansaitsemme ruokamme ja vaatteemme, työmme hedelmillä voimme auttaa ihmisiä, jotka ovat hädässä ja puutteessa. Mutta neekereistä ei tehtykään tällaisia työmiehiä. He eivät koskaan saaneet penniäkään työstään, eivät itse saaneet valita toimintaansa, eivätkä saaneet mennä, mihinkä tahtoivat. He joutuivat kokonaan isäntiensä omaisuudeksi, herrojensa orjiksi. Ja nämä saivat heitä ostaa, myydä ja vaihtaa aivan niinkuin meillä menetellään hevosten ja lehmien kanssa.

Jos joku esim. meidän maassa tekee toiselle pahaa, joutuu hän siitä edesvastauksen alaiseksi ja saapi rangaistuksen, sillä laki suojelee kaikkia. Mutta Amerikan lait eivät suojanneet neekerioiria; näitä raukkoja saivat isännät mielin määrin kurittaa ja ruoskia. Väliin heitä piiskattiin niin, että tulivat viallisiksi, jopa menettivät henkensäkin. Kun orjaparit sitten epätoivossaan koettivat paeta, ajettiin heitä mitä julmimmalla tavalla takaa. Oli oikein erityisiä verikoiria tätä varten. Ehtimiseen nähtiin sanomalehdissä ilmoituksia karanneista orjista, joiden omistajat lupasivat suuret summat sille, joka saattaisi heidän ”omaisuutensa” joko elävänä tahi kuolleena takaisin. Laissa oli sakon uhalla kiven kovaan kielletty auttamasta karanneita orjia.

Mutta kuinka se on mahdollista, arvelet, että ihmiset voivat olla niin kovia ja armottomia lähimmäisilleen? Niin, se on tavallaan kylläkin kummallista, mutta juuri tässä parhaiten näkyykin orjuuden kirus. Se piti monta miljoonaa ihmistä eläinten kannalla ja teki heidän isännistään itsekkäitä ja kovasydämmisiä tyranneja. Heidän mielestään orjat olivat vaan jonkinmoisia koneita, joidenka avulla he hankkivat itselleen rikkauksia. He tottuivat vähitellen julmuuteen aivan niinkuin me totumme talven pakkaseen. Monen mielestä eivät neekerit olleetkaan oikeita ihmisiä. Heidän täytyi rautateillä ajaa eläinvaunuissa ja kirkossa istua eri penkeissä.

Oli niitä kuitenkin jalojakin ihmisiä, jotka koko sydämmestään paheksivat orjuutta ja koettivat kaikin tavoin lieventää orjiensa tilaa. Sellainen oli muun muassa eräs lempeäluontoinen ja viisas rouva, nimeltä Harriet Beecher-Stowe. Hän kärsi sanomattomasti nähdessään ja kuullessaan sitä julmuutta, jota orjat joka päivä hänen rakkaassa isänmaassaan saivat kokea. Se oli hänestä niin hirvittävä nähtävä, niin kauhea mätähaava vapaassa Amerikassa. Viimein hän ryhtyi kirjoittamaan erästä kirjaa, jolle antoi nimen ”Tuomo Sedän tupa”. Siinä hän otti kuvatakseen niitä surkeuksia, joita hän monta kertaa oli itkenyt, joiden takia hän monta yötä oli valvonut.

Kirja herätti heti ääretöntä huomiota. Toiset sitä ylistivät pilviin saakka, toiset taas moittivat. Mutta kaikki sitä lukivat, kaikki siitä puhuivat. Orjuuden vastustajien luku kasvoi päivä päivältä ja orjien vapauttamista ruvettiin puuhaamaan monessa piirissä. Mutta etelävaltiot panivat vastaan. Siellä mahtavat herrat suurine puuvilla-istutuksineen eivät sanoneet voivansa tulla toimeen ilman tätä laitosta. Kun asiasta ensin kiisteltiin kauvan aikaa sanomalehdissä ja suurissa kokouksissa, syttyi viimein ankara sota pohjois- ja etelävaltioiden välillä. Se nielasi paljon ihmisiä, paljon rahaa, mutta pohjoisvaltiot saivat kuitenkin viimein voiton ja orjat vapautettiin. Nyt ei Amerikassa ole ainoatakaan

orjaa enään. Mustia ihmisiä, neekerejä kyllä vieläkin on, mutta heillä on samat oikeudet kuin muillakin, saavat liikkua vapaasti, minne tahtovat.

Siitä on jo päälle 40 vuoden kun "Tuomo Sedän tupa" ensin ilmestyi englannin kielellä. Se on sittemmin käännetty monelle kymmenelle kielelle ja levinnyt ympäri Euroopan, jopa tunkeunut Aasiaankin. Tästä on varmaankin opettajasi joskus puhunut. Ehkäpä hän myöskin on kertonut, että suomenkielelläkin on ilmestynyt eräs lyhyempi "Tuomo Sedän tupa" lapsia varten. Kenties sinä silloin olet mennyt joko lainakirjastoon tahi kirjakauppaan sitä kysymään saadaksesi myöskin lukea tätä merkillistä kirjaa. Mutta nolona olet palannut, sillä siellä vastattiin, että se jo aikoja sitten oli loppuunmyyty.

Tässä se nyt uudestaan esitetään suomalaisia lapsia varten ja tarjoutuu sinulle luettavaksi. Omin silmin saat tässä tutustua orjaraukkojen kurjuuteen. Herättäköön se sinua näkemään vääryyksiä maailmassa ja taistelemaan totuuden ja hyvyyden puolesta.

Helsingissä Heinäkuussa 1893.

M. F.

Tuomo setä.

I

Pienessä kaupungissa Kentuckyn valtiossa istui eräänä helmikuun päivänä kaksi herrasmiestä vakavasti keskustellen. Huone, missä olivat, oli hienosti sisustettu ja heidän edessään oleva pöytä oli täynnä viinipulloja ja muita virvokkeita.

Toinen herroista oli lyhytkasvuinen ja lihava. Hänen kasvojensa ilme oli röyhkeä ja halpamainen ja koko hänen käytöksensä osoitti sellaista henkilöä, joka ei ole saanut minkäänlaista sivistystä, mutta joka kuitenkin tahtoo olla ylinnä joka paikassa. Hänen pukunsakin oli sentapainen, loistava ja huomiota herättävä. Suureen ruususalustukseen sidottu kaulaliinansa oli punaisen ja sinisen kirjava, liivit hohtavan punaiset ja lihavat kädet täynnä sormuksia. Raskaat kiiltävät kellonvitjat, joihin oli kiinnitetty kaikenlaisia leluja, riippuivat alas aina vatsalle asti. Ne näyttivät olevan omistajansa ylpeyden esineenä, sillä keskustellessaan hän niitä ehtimiseen hypisteli ja kilisteli. Hänen puheensa oli hyvin karkealuontoista ja sitä hän sitten vielä höysti raaoilla sanoilla ja kirouksilla.

Toinen herroista oli sitä vastoin kaikesta päättäen sivistynyt henkilö, vaikka huolihuntu par'aikaa peitti hänen kasvonsa ja teki koko muodon sangen synkäksi. Hän kääntyi vieraaseensa päin ja sanoi vakuuttavalla äänellä:

”Kuten jo olen kertonut teille, herra Haley, on Tuomo varsin erinomainen palvelija. Hän hoitaa koko taloni, on tarkka kuin puntari, aina rehellinen, aina luotettava.”

”Tarkoitatte kai, herra Shelby, niin rehellinen kuin neekeri voipi olla”, keskeytti lihava Haley, viinilasiaan kallistellen.

”En todellakaan. Tuomo on ehdottomasti rehellinen, sillä hän on hurskas ja jumalinen.”

”Niin, hurskaus sopii varsin hyvin neekerille ja lisää suuresti hänen arvoaan, kun se vaan on todellista laatua. Minullakin oli kerran sellainen orja, jonka puheita totta puhuen kuunteli kuin papin saarnaa. Ja päälle päätteeksi ansaitsin 600 dollaria¹ myydessäni hänet.” Tätä kertoessa loistivat herra Haleyn kasvot.

”Voitte olla vakuutettu siitä, että Tuomon hurskaus on sitä oikeata lajia. Olen häntä monesti koetellut. Kerrankin lähetin hänet tuonne lähikaupunkiin noutamaan minulle 500 dollaria. Vaikka, kuten nyt perästäpäin olen saanut kuulla, muutamat veijarit kehoittivat häntä pistämään rahat omaan taskuunsa ja pakenemaan Kanadaan, palasi hän määrättyllä hetkellä ja toi minulle koko summan. En suinkaan mielelläni hänestä eroa, mutta koska nyt juuri satun olemaan suuressa rahapulassa, kehoitan Teitä ottamaan Tuomon velkani maksuksi.”

”Ihan mahdotonta”, intti herra Haley, ”mutta jos Teillä olisi joku poika tahi tyttö vielä Tuomon keralla antaa, niin sitten voisi asia käydä päinsä.”

Samassa avautui ovi ja nelivuotias poikanen sekarotua astui huoneeseen. Lapsi näytti erinomaisen herttaiselta. Mustat silkkipehmeät kiharat ympäröivät hänen pyöreitä kasvojaan. Tummat, suuret silmät katselivat uteliaasti ja samassa iloisesti huoneessa olijoita ja poskiin muodostuivat pienet kuopat niin pian kuin suu vetäysi hymyyn. Pienokaisen varma käytös ja rohkea läheneminen osotti, että hän ennenkin oli käynyt isäntänsä huoneessa.

”Kas Harry”, huusi herra Shelby, ”tule tänne, niin annan sinulle rusinatertun.”

Harry riensi sitä ihastuksella ottamaan. ”Ja nyt”, lisäsi herra Shelby silitellen Harryn päätä, ”voit näyttää tälle vieraalle, kuinka sinä osaat laulaa ja tanssia.”

Poika alkoi heti kirkkaalla, raikkaalla lapsen äänellä erästä omituista neekerilaulua säestäen sitä päin, käsien ja jalkojen liikkeillä, seuraten tarkasti tahtia. ”Mainiota”, huusi Haley innostuksissaan ja heitti poikaselke appelsiinin.

---

¹ Dollari = 5 S:mka 35 p:ä.

Kun tämä vieläkin isäntänsä kehoituksesta teki muitakin pikku temppuja, kääntyi Haley yht'äkkiä herra Shelbyn puoleen, taputti häntä olkapäälle ja kuiskasi: "Antakaa minulle tämä poikanen vielä lisää ja kauppamme on tehty."

"Mutta mitä ihmettä te lapsukaisella tekisitte", kysyi herra Shelby.

"Se on nyt minun salaisuuteni", vastasi Haley. "Mutta kuulkaapas kuitenkin. Minulla on eräs tuttava, joka ostaa somia lapsia, elättää niitä jonkun ajan ja myy sitten hyvästä hinnasta. Rikkaat ihmiset maksavat niistä nähkääs suuret summat, sillä nykyään ovat kauniit palvelijat muodissa. Tuollainen sievä ovenavaaja ja passari antaa koko talolle hienon leiman."

"En minä tahtoisi myydä lasta", sanoi herra Shelby hitaasti. "Minä tiedän, että se saattaisi sydämmen surua pienokaisen äidille, ja sitä en soisi."

"Naisväki on todella hirmuista, kun se pääsee parkumisen alkuun", myönsi Haley. "Minä en puolestani voi sietää heidän kyyneleitänsä. Mutta siksi tällaisia asioita onkin varovasti ajettava. Te voisitte esim. lähettää lapsen äidin pois päiväksi pariaksi, ehkäpä viikoksikin ja sillä ajalla kaikki tapahtuisi hiljaisuudessa. Äidin palattua voisi vaimonne sitten antaa hänelle korvarenkaat taikka uuden hameen; varmaan hänen mielensä tällä tavalla vähitellen tyyntyisi."

Herra Shelby pudisti päätään. "En luule sen käyvän päinsä."

"Aivan mainiosti. Te luulette noita mustia elukoita samanlaisiksi kuin valkeita ihmisiä, mutta siinä peräti erehdytte. Mustat voivat kestää vaikka millaista kohtelua, kun heitä vaan vähitellen totuttaa. Eihän niillä voi olla sellaisia tunteita ja toiveita kuin meillä." Sitten rupesi Haley suurella itsetietoisuudella kerskailemaan ammattitaitoansa tällä alalla. Hänen hankkimansa orjaparvet olivat kaikkein parhaat, aina lihavat ja hyvin voivat. Ani harvat menivät hukkaan ja hänen tappionsa olivat suhteellisesti pienet. Tämä oli tietysti seuraus hänen järkevistä menettelystään. Piti silloin tällöin osottaa hiukan inhimillisyyttä ja vaan hätätilassa käyttää piiskaa. Alituisesta ruoskitsemisesta oli näet vaan häviötä, orjat kun sen kautta heikkonivat ja tulivat kivulloisiksi.

Puhuttuaan kauvan aikaa samaan suuntaan ja kiitettyään hyvää sydäntään sekä onnistuneita keinojaan kysäsi hän viimein herra Shelbyltä, mitä tämä oli päättänyt heidän yhteisistä kaupoistaan.

Herra Shelby lupasi tuumia asiata ja neuvotella vaimonsa kanssa, mutta tällaisiin epävarmoihin lupauksiin ei Haley tyytynyt, vaan vaati pikaista vastausta.

Shelby kehoitti häntä silloin pistäymään uudestaan talossa myöhemmin samana päivänä, jonka jälkeen orjakauppias kumarsi ja läksi.

"Ellen olisi", sanoi Shelby itsekseen, "tuon miehen vallassa, olisin jo aikaa syössyt hänet päistikkaa portaita alas. Niin inhottavan itserakas hän on, ja niin vastenmieliseltä tuntuu minusta kaupan hierominen hänen kanssansa. Kyllä velkautuminen on sitä viimeistä."

Herra Shelby oli hiljainen, hyvänluontoinen mies, joka aina oli kohdellut ympäristöään ystävällisesti eikä vaatinut liikoja orjiltaankaan. Mutta hän oli nyt viime aikoina sekaantunut laveihin yrityksiin, ja hänen raha-asiansa olivat joutuneet sellaiseen epäjärjestykseen, että velkojia ilmoittautui joka haaralta. Mahtavin ja vaarallisin heistä oli Haley. Hän oli jo monta kertaa kirjallisesti ahdistanut Shelbyä ja oli nyt tullut itse. Shelby oli, kuten hän itsekkin myönsi, tykkönään hänen käsissään sillä hetkellä. Ja hän oli tästä sekä murheissaan että nöyryytettynä. Hän oli aina moittinut henkilöitä, jotka myivät orjiaan kuin karjaeläimiä, ja nyt hän itse oli aikeissa menetellä samalla tavalla.

Raskainta hänestä kuitenkin oli ilmoittaa asia vaimolleen, sillä hän tiesi jo edeltäpäin tämän sitä paheksivan.

Rouva Shelby oli hyväsydäminen, mutta ennen kaikkia hurskas ja jumalinen nainen. Hän koetti jokapäiväisessä elämässään toteuttaa kristinopin vaatimuksia ja piti sentähden äidillistä huolta jok'ainoasta palvelijastaan. Hän koetti opettaa heitä hyviin tapoihin ja velvollisuuksien täyttämiseen, kehittää heidän henkisiä kykyjään ja taipumuksiaan ja valvoi alituisesti heidän parastaan.

Rakkain kaikista hänen palvelijoistaan oli pikku Harryn äiti Elisa. Tämä oli ollut rouva Shelbyn luona aina pikku työstä ja nauttinut mitä huolellisinta hoitoa. Heidän välinsä muistutti enemmän äitiä ja tytärtä kuin emäntää ja palvelijaa. Elisa olikin erittäin miellyttävä olento; kasvot säännöllisen

kauniit, käytös pehmeän sulava ja ääni täynnä vienoutta ja sointuisuutta. Hänen ihovärinsä oli niinkuin pikku Harrynkin melkein valkea. Emännän valvova silmä oli pelastanut hänet niistä vaaroista ja kiusauksista, jotka muuten niin usein uhkaavat kauniita orjatyttöjä. Täysi-ikäiseksi tultuaan oli hän joutunut naimisiin kelpo miehen kanssa naapuritalosta ja eli nyt onnellisena ja rakastettuna. Hänen miehensä kävi häntä tervehtimässä niin usein kuin aika myönsi, ja pikku Harry oli hänen ilonsa ja ylpeytensä.

Illalla oli herra Shelbyn kertominen vaimolleen Haleyn käynnistä ja heidän yhteisistä sopimuksistaan. Kuten hän jo edeltäpäin oli arvannut, pani rouva Shelby tämän äärettömän pahaksi, eikä edes alussa oikein ottanut uskoakseen koko asiaa. Hänestä tuntui ihan mahdottomalta, että oma rakas miehensä antautuisi kauppoihin tuollaisten orjakauppiaiden kanssa, joita rouva Shelby hamasta lapsuudestaan oli oppinut inhoamaan.

Hän tiedusteli kiihkeästi syytä miehensä hämmästyttävään päätökseen, sillä kuten moni muukin rouva ei hän tietänyt mitään miehensä asioista ja rahapulasta.

Mies selitteli hänelle silloin nykyisen ahtaan asemansa lisäten, että hänen joko täytyi myydä pari orjaa tahi luovuttaa koko omaisuutensa velkojilleen.

”Mutta miksi”, kysyi rouva Shelby, ”olet juuri valinnut Tuomon ja Elisan pojan. Onhan Tuomo niin uskollinen, niin meihin kiintynyt, että hän varmaankin olisi valmis antamaan henkensä meidän edestämme. Ja olemmehan jo monta kertaa noin puoleksi luvanneet antaa hänelle vapauden. Entä tuo pieni Harry, Elisa-paran sydänpöytä. Mitä äiti rukka ajatteleekaan meistä, kun olemme valmiit aineellisen voiton takia riistämään lapsen hänen sivistään. Monasti olen puhunut Elisalle hänen äidinvelvollisuuksistaan ja terottanut hänen mieleensä, ett’ei ole hellempää suhdetta kuin äidin ja lapsen. Minä olen kehoittanut häntä alituisesti seuraamaan lastansa, rukoilemaan sen puolesta ja antamaan sille kristillisen kasvatuksen. Mutta eihän nämä puheet merkitse mitään, kun nyt myymme lapsen jumalattomalle miehelle, jonka luona se luultavasti tärveltyy sekä ruumiin että hengen puolesta. Emmehän silloin ensinkään seuraa antamiamme neuvoja.”

Herra Shelbyn täytyi sydämessään myöntää vaimonsa olevan oikeassa, mutta hän tekeytyi väliäpitämättömäksi ja koetti puolustella itseään. Miksikä hän oli muita moitittavampi? He myivät ja vaihtelivat orjiaan ehtimiseen ja hän teki sen nyt ensikerran suuressa ahdingossaan. Tuomon ja Harryn hän oli valinnut siitä syystä, että olivat tuottavimmat, vai olisiko sitten parempi myydä kaikki tyyni?

Mutta rouva Shelby ei vaan voinut tyyntyä. Hän pyysi ja rukoili miestänsä peruuttamaan kaupan sekä tarjosi kultakelloansa ja vähiä koristeitaan velan suorittamiseksi.

Herra Shelby vakuutti kuitenkin, että purkaminen nyt oli myöhäistä, sillä kauppakirja oli jo allekirjoitettu ja Haleyn käsissä, josta ei hevin päässyt irti.

Tämä tieto masensi kerrassaan rouva Shelbyn; hän istuutui tuolille, pää vaipui kättä vasten ja syvät huokaukset nousivat hänen rinnastaan.

”Niin, tämä on tosiaankin Jumalan rangaistus. Hän tahtoo näyttää meille orjuuden kirouksen; hän tahtoo osoittaa, kuinka se tarvelee sekä orjan että isännän. Sillä minä tiedän että orjien pitäminen on synty; jo nuorena tyttönä sitä paheksin ja vielä selvemmäksi asia on käynyt minulle nyt. Ystävällisyydellä, huolenpidolla ja hellyydellä olen luullut voivani auttaa orjiani ja huojentaa heidän kuormaansa...”

”Pelkkää pettymystä! Mitäpä minä voisin niinkauvan, kuin ei lakimme ota heitä turviinsa, vaan käsittelee heitä kuin kauppatavaraa. Parhaankin isännän kuollessa tahi köyhtyessä heitä myydään niinkuin muutakin irtaimistoa.” Rouva Shelbyn ääni värisi mielenliikutuksesta ja katkerat kyynelvet vierivät hänen poskillensa.

”Sinun surusi kaivelee minua suuresti, rakas vaimoni”, sanoi vihdoin herra Shelby, ”mutta jos sinä tuntisit Haleyn, niinkuin minä, ymmärtäisit, ett’en vähemmällä voinut päästä hänen kouristaan. Hänessä ei ole rahtuakaan sääliä; hän olisi valmis myymään oman äitinsä, jos vaan sen kautta luulisi hyötyvänsä. Huomen aamuna hän jo tahtoo viedä omaisuutensa täältä ja siksi aion ratsastaa pois koko

päiväksi, sillä en kestä nähdä Tuomon kasvoja ja surullisia silmäyksiä. Saman neuvon antaisin sinulle. Mene sinäkin jonnekin ja ota Elisa mukaasi.”

”En, sitä en tee milloinkaan”, sanoi rouva Shelby kiivaasti, ”sitte osottaisin hyväksyväni tätä julmaa kauppaa ja olisin avulias sen toimeen panossa. Minä tahdon mennä Tuomon luo, puhua hänen kanssansa ja lohduttaa häntä. Hänen pitää tuntea emäntänsä mielenlaadun. Mitä Elisaan tulee, en uskalla ajatellakkaan hänen suruansa.”

Herra ja rouva Shelby eivät aavistaneetkaan, että eräs henkilö oli kuullut koko heidän keskustelunsa.

Orjakauppiaan käynti talossa oli herättänyt Elisassa levottomuutta. Hän oli kulkiessaan isäntänsä avonaisen oven ohi aamupuolella mielestään kuullut HALEYN puhuvan hänen pikku pojastaan.

Koko päivän oli tuo ajatus vaivannut häntä ja kalvanut hänen mieltään. Olisiko todella sellaiset kauheat asiat tekeillä ja millä tavalla hän saisi varmuutta. Hajamielisesti ja takaperin hän oli suorittanut tehtävänsä pitkin päivää tuumiessaan näitä kysymyksiä edestakaisin.

Kiihkeässä mielentilassaan ei hän iltasellakaan voinut mennä levolle, vaan pistäysi pieneen käytävään, joka erotti hänen huoneensa isäntäväen makuukamarista. Siellä hän seisoi väristen korva ohutta seinää vasten ja kuuli jok’ikisen sanan, jonka isäntä ja emäntä illan kuluessa olivat vaihtaneet.

Posket kalpenivat, koko ruumis jähmettyi ja herttaisille kasvoille ilmestyi kova piirre. Hän oli tehnyt päätöksensä ja hiipi nyt hiljaa pieneen kammioonsa, missä oli niin monta rauhallista ja onnellista hetkeä viettänyt. Tuolla oli ikkuna, jonka ääressä hän oli istunut ompelunsa kanssa tyytyväisesti hyräillen, tuolla pieni hylly täynnä emännän antamia kirjoja ja muita pikku kaluja, joita oli saanut jouluiksi. Niin, tämä oli tähän asti ollut hänen turvapaikkansa ja pieni maailmansa.

Mutta nurkassa pienellä vuoteella nukkui hänen Harrynsä viattomuuden unta, suu puoli avoinna, kiharat hajallaan ja kätöset hervottomina peitteen päällä. Äiti kumartui vuoteen yli ja kuiskasi:

”Oma armahin lapseni, he ovat myyneet sinut, mutta äitisi on sinut pelastava.”

Ei ainoakaan kyynel valunut hänen poskelleen, sillä tällaisen surun kohdatessa silmä ei itke, sydän vaan vuotaa näkymättömiä veripisaroihin.

Elisa otti lyijykynän ja kirjoitti kiireesti: ”Oi rakkahin emäntäni, älkää ajatelko pahaa minusta, älkää liioin kutsuko minua kiittämättömäksi! Olen kuullut koko teidän illallisen keskustelunne ja koetan nyt pelastaa poikani. Ettehän moiti minua siitä? Jumala teitä siunatkoon ja palkitkoon teidän hyvyysenne!”

Käännettyään tämän paperilipun kokoon meni hän piironkinsa laatikosta ottamaan vaatteita pikku pojalleen ja niin hellä on äidin sydän, ett’ei se edes tällaisenaakaan kauhun hetkenä unohda ottaa vähän lelujaikin armahansa huviksi. Kaikki nämät tavarat hän sitten kääri niistimeensä ja kiinnitti sen vyötärilleen. Nyt tuli pienokaista herättää. Kun tämä viimeinkin avasi silmänsä ja näki äitinsä matkapuvussa, kysyi hän häntä vakavasti katsellen:

”Minne menet, äiti?”

Äiti nojautui hänen ylitsensä ja sanoi matalalla äänellä: ”Hiljaa, Harryseni, et saa puhua ääneen. Paha mies aikoo ottaa Harryn ja kantaa hänet pois pimeässä, mutta äiti ei salli sitä. Äiti aikoo pukea sydänpukunsa päälle lakin ja takin ja juosta kauvas pois hänen kanssaan, ett’ei paha mies saa kiinni.”

Lapsi ymmärsi, että oli jotakin vakavaa tekeillä ja pysyi aivan äänetönnä äidin valmistellessa matkaa varten. Kun pienet varustukset oli tehty, nosti hän pojan käsivarrelleen ja hiipi hiljaa kuin varjo ulos pimeään yöhön. Ilma oli kylmä, taivas tähdissä, ja äiti kietoi pienokaisensa huiviin puristaen häntä lujasti rintaansa vasten.

Tie oli tuttu ja muutaman minuutin kuluttua he saapuivat Tuomo sedän tuvalle. Täällä Elisa pysähtyi ja naputti hiljaa ikkunarudulle.

Mutta ennenkuin seuraamme häntä sisään, voimme ensin tutustua tuvan asukkaisiin ja heidän jokapäiväiseen elämäänsä.

II

Tuomon eli Tuomo sedän, joksi häntä tavallisesti nimitettiin, tupa oli pieni puurakennus herraskartanon läheisyydessä. Tuvan edustalla oli vähänen puutarha, jossa aina kesäisin rehotti kukkia, hyötymansikoita, vattuja ja vihanneksia. Toimielias käsi oli paitsi sitä tuvan etupuolelle istuttanut köynnöskasvia, jotka kiipesivät pitkin huoneen seinää ja milt'eivät peittäneet sitä tykkänään.

Aikaisemmin samana päivänä, jota edellisessä on kuvattu, istuivat kaikki tuvan asukkaat koossa: Tuomo setä, hänen vaimonsa Chloe täti ja kolme villapäistä lasta, joista nuorin juuri parhaallaan harjoitteli kävelytaitoa. Vähä väliä hän nousi jaloilleen ja kompastui jälleen veljiensä suureksi huviksi.

Chloe täti, joka oli herraskartanon paras keittäjä, oli juuri hiljattain päässyt illallistoimistaan sieltä ja kiirehti nyt valmistamaan omalle rakkaalle ukolleen ehtoolisruokaa. Hän seisoi toimeliaana lieden ääressä paistaen jotakin paistinpannussa ja raotti vähä väliä kattilan kantta, jossa varmaankin hajusta päättäen kiehui jotakin oikein maukasta.

Chloe täti tiesi olevansa taitavin keittäjä koko lähiseudulla ja tämä pani hänen tummat kasvonsa ilosta ja tyytyväisyydestä hohtamaan. Ei kukaan osannut valmistaa sellaisia maissikakkuja tahi panna toimeen niin komeita puolipäiviä, kuin hän. Vieraiden tulo kartanoon olikin hänestä oikea riemuhetki, sillä nyt hän taas sai ponnistaa voimiaan ja näyttää keittotaitonsa tuloksia. Ja kun vieraat sitten kiittelivät putinkia, kysyivät sen tekijää ja ottivat sitä kahdesti jopa kolmastikin, ei Chloe täti pyytänyt parempaa palkintoa. Hänen sydämensä sykki riemusta sitä ovenraosta kuullessaan.

Pienen pöydän ääressä, joka jo illallista varten oli peitetty valkealla liinalla, istui perheen isäntä, Tuomo setä, herra Shelbyn paras työmies. Koska hän on koko kertomuksen päähenkilö, on syytä katsella häntä vähän tarkemmin. Hän on isokasvuinen ja harteava mies. Kasvot ovat Afrikan neekerin, väri tumma ja tukka villainen, mutta näissä mustissa kasvoissa kuvastuu niin paljon viisautta ja jaloutta, arvokkaisuutta ja nöyryyttä, ett'ei niitä kerran nähtyään unhota.

Hän istui tänä iltahetkenä rihvelitaulu edessään ja muodosteli suurella, kirjoitukseen tottumattomalla kädellään hitaasti kirjaimia. Hänen isäntänsä kolmetoista-vuotias vilkas poika, nimeltä Yrjö, toimitti opettajanvirkaa ja teki tuon tuostakin pieniä muistutuksia.

"Ei niin, setä Tuomo", sanoi hän innokkaasti, "nyt tulee h, vaikka pitikin tulla k." Ja asian selvitykseksi hän kirjoitti taululle koko rivin k ja h kirjaimia.

"Kah kummaa", sanoi Tuomo setä ja silmäili nuorta opettajaansa ihmetellen ja kunnioittaen. Sitten hän tarttui rihveliін uudestaan ja kävi taas uutterasti harjoittelemaan.

Sillä aikaa oli illallinen valmistunut ja Chloe täti kutsui suosikkinsa nuoren Yrjö herran jakamaan heidän ateriaansa.

Hän ei suinkaan kursaillut, sillä hän tunsu Chloe tädin piirakat ja kakut ja oli heti valmis ottamaan eteensä suuren kappaleen maissikakkuja.

Illallinen syötiin hilpeästi keskustellen ja pakinoiden. Chloe täti piti nuorinta polvellaan ja varoitteli silloin tällöin vanhempia lapsiaan olemaan hiljaa, sillä kuuma afrikalainen veri ei sallinut heidän istua maltillisesti pöydän ääressä. Välistä he kieriskelivät keskellä lattiaa, välistä taas konttasivat pöydän alle ja vetivät pikku siskoa jaloista.

Syötyänsä leikki Tuomo setä pikku tyttänsä kanssa, jotta Chloe täti rauhassa saisi ruveta siivoamaan huonetta ja tehdä pieniä valmistuksia hartaushetkeä varten, joka illempana oli pidettävä heidän tuvassaan. Tuoleista ja istumasijoista oli tosin puute, mutta Chloe täti ei ollut neuvoton. Tyhjiä tynnyriä vieritettiin tupaan ja niiden yli asetettiin laudanpätkiä, sankoja ja saavia käännettiin ylöalasin ja näin saatiin kyllin istunpaikkoja.

Hetken päästä keräytyi tupaan kirjava joukko. Siellä oli sekä vanhoja harmaapäitä että nuoria vilkkusilmii. Toiset olivat oman kartanon väkeä, toiset taas olivat tulleet naapuritaloista kuullaksensa Tuomo sedän puhuvan Jumalan sanaa ja selittävän raamattua. Hänen sanansa olivat niin lämpimät,

yksinkertaiset ja sydämmelliset, että tekivät paljoa syvemmän vaikutuksen, kuin monen oppineen saarna. Varsinkin oli Tuomo setä vahva rukouksessa. Sanat vuotivat ihan virtana hänen huuliltaan ja tuntuivat tulevan suoraapäätä sydämmen syvyydestä. Eräs vanha neekeri lausuikin kerran, että Tuomo sedän rukous varmaankin kohosi suoraan taivaaseen.

Puheiden välillä laulettiin joko virsiä tahi muita hengellisiä lauluja. Siinä oli eloisuutta ja innostusta. Neekerit näkyivät erittäin rakastavan sellaisia lauluja, jotka väririkkaissa kuvissa puhuivat uudesta Jerusalemistä, Kaanaasta ja Jordanin rannoista. Niiden loppusäkeet toistettiin aina voimalla ja vakuutuksella.

Myöskin Yrjö herra oli ollut kokouksessa mukana ja luki viimeiseksi yleisön kehoituksesta kappaleita Ilmestysraamatusta liittäen lukuunsa lyhyitä selityksiä, joita oli oppinut hurskaalta äidiltään.

Jotenkin myöhään erosi seurue Tuomo sedän luota, mutta tämä ei sittenkään heti mennyt levolle, vaan luki ja lauleskeli vielä kauvan aikaa sen jälkeen itsekseen. Seuraus siitä oli, että sekä hän että Chloe täti heti kuulivat Elisan naputuksen ja lähenivät kummastuneina ikkunaa.

”Mitähän ihmeitä nyt on tapahtunut”, huusi Chloe havaitessaan Elisan ikkunan takana. ”Laske hänet sisään, ukkoseni”, lisäsi hän, mutta samassa jo pakolainen astuikin tupaan.

”Taivas varjalkoon! Mikä Teitä vaivaa, oletteko sairas”, päivitteli Chloe nähdessään Elisan kalpeat kasvot ja palavat silmät. ”Ihan Te säikäytätte minut pahan päiväsesti.” Ja Chloen mustat silmät pyörivät hämmästyksestä.

Elisa kertoi lyhyesti ja kiireesti kaikki, mitä oli sinä iltana kuullut, isäntänsä päätöksen, emäntänsä rukoukset palvelijansa puolesta, herra Haleyn tulon seuraavana päivänä.

Kuuntelijat olivat tuskin käsittää ja uskoa näin hämmästyttäviä uutisia.

Tuomo setä seisoj sinä ojennetuin käsin ja tuijottavin silmin, kunnes vihdoj aivan kuin hervottomana vajosi tuoliin ja painoi päätään polviaan vasten.

”Jumala armahtakoon meitä”, huokasi Chloe. ”Mitä ukkoni sitten on tehnyt, koska isäntä voi kohdella häntä tällä tavalla?”

”Ei mitään, ei kerrassaan mitään”, vakuutti Elisa, ”mutta isäntä sanoi olevansa sellaisessa rahanpulassa, että joko Tuomo ja minun Harryni olivat myytävät, tahi koko kartano ja kaikki muut... Mutta minä en voi ajatella lastani tuon miehen käsissä ja siksi pakenen. Jos erehdyin tässä, on Jumala sen minulle anteeksi antava, mutta en voi toisin tehdä.”

”Sinun pitää mennä mukaan, ukko”, sanoi nyt Chloe kiihkeästi. ”Aiotko todella odottaa siksi, että vievät sinut alas virtaa myöten sinne, missä orjia tapetaan joukottain nälkään ja ylen raskaaseen työhön. Vielä on aikaa. Riennä nyt! Minä panen kalusi kokoon.”

Tuomo setä kohotti päätään hitaasti ja sanoi tynnosti, vaikka samassa surullisesti: ”En minä aio lähteä. Elisan paon pidän luonnollisena; sitä en millään ehdolla tahdo estää. Mutta kuulithan sinä, mitä äsken kerrottiin, että joko minä tahi kaikki muut kartanossa ovat myytävät. Miksi en silloin uhraisi itseäni. Isäntäni on aina tarvitessa löytänyt minut paikaltani; en ole vielä koskaan hänen luottamustansa pettänyt, enkä aio sitä vast’edeskään tehdä. Isäntää ei saa moittia, kyllä hän pitää huolta sinusta ja noista pikku-raukoista.”

Hän kääntyi vuodetta kohti, missä pienet villapäät rauhaisasti nukkuivat. Mutta tämä näky teki lopun hänen tehdystä tyyneydestään. Hän kätki päänsä suuriin käsiinsä ja nyyhkytykset, jotka panivat koko ruumiin väräjämään, täyttivät tuvan.

Viimein sanoi Elisa matalalla äänellä: ”Aika rientää, minun on lähteminen. Koettakaa saada sanaa miehelleni ja tervehtikää häntä. Kertokaa hänelle paostani ja että koetan päästä Kanadaan. Kun hänet viimeiseksi tapasin, en voinut aavistaakkaan tällaisia... Ja sanokaa myöskin hänelle, että jos emme enää tässä elämässä tapaisi toisiamme” ..... ääni petti, eikä hän voinut jatkaa. Hän kääntyi oveen päin ja sai viimein itkusta tukahdetulla äänellä kuiskatuksi: ”sanokaa, että hän aina elää, niin että kohtaamme toisemme taivaassa.”

Sitten hän katosi pimeään yöhön.

III

Ei voi kuvitella onnettomampaa ja sääliävämpää henkilöä, kuin Elisa, kun hän kulki kylmänä talviyönä outoa tulevaisuutta kohti kalvava tunne rinnassaan. Kaikki hänen ajatuksensa olivat sekaisin. Hän näki kuin unissa tutut paikat, puut, laaksot, niityt ja pellot kiitävän ohitsensa. Yksi ainoa asia oli hänellä selvillä: ääretön vaara, joka uhkasi hänen lastansa. Ahdistus ja äidin rakkaus ajoivat häntä lakkaamatta eteenpäin. Tavallisissa oloissa olisi poikanen saattanut itse kävellä ja äiti olisi vaan häntä taluttanut, mutta nyt hän ei hetkeksikään tahtonut laskea lastansa alas. Pelko oli jännittänyt joka jäntereen hänen ruumiissaan ja antanut hänelle ylönluonnolliset voimat, ett'ei hän tuntenut taakkansa painavankaan. Hän riensi kuin kiljuvien petojen takaa-ajama, kuiskaten vaan välistä värisevin huulin: ”Herra, auta minua! Herra, pelasta minut.”

Harry oli alussa valveella. Kaikki tuo uusi ja kummallinen oli vienyt unen hänen silmistään. Mutta kun äiti aina vakuutti, että hän kyllä pelastuisi, jos vaan pysyisi hiljaa ja ääneti, kietoi hän pienet käsivartensa äidin kaulan ympäri ja kysyi:

”Pitääkö minun pysyä hereillä, äiti?”

”Ei yhtään armahani, nuku sinä vaan.”

”Mutta ethän anna pahan miehen ottaa minua, jos nukun?”

”En anna, niin totta kuin Jumala minua auttakoon”, vastasi äiti palavin silmin.

”Oletko ihan varma siitä, äiti?”

”Ihan varma”, sanoi äiti äänellä, joka pani hänet itsensäkin hämmästyttämään, sillä tuntui aivan siltä kuin joku häneen kuulumaton henki olisi antanut tämän vastauksen.

Pienokainen nojasi nyt väsynyttä päätään äidin olkapäätä vasten ja nukkui.

Pienien pehmeiden käsivarsien kosketus ja lämmin hengitys kaulaa vasten vaikuttivat kuin sähkövirta. Ei Elisa tietänyt väsymyksestä, ei unesta mitään. Koko ruumis oli kuin terästä ja totteli sielua kuin hevonen ruoskaa.

Aamun koittaessa oli hän jättänyt kaikki tutut paikat ja käveli nyt valtamaantiellä. Hän oli kerran käynyt emäntänsä kanssa pienessä kylässä Ohio-joen varrella. Sinne hän nytkin ohjasi kulkuaan päästäkseen joen yli ja siten pelastuakseen.

(Ellet, pieni lukija, tunne Ohio-jokea, niin ota Pohjois-Amerikan kartta ja etsi se sieltä. Silloin näet, että Ohio on mahtava virta, joka idästä päin yhtyy tuohon vieläkin suurempaan Mississippi-jokeen.)

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.